

Sygn. akt I UK 17/12

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania H. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 czerwca 2012 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 września 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 23 listopada 2010 r. odmówił H. K. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła H. K.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z 4 maja 2011 r., oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że H. K. urodziła się w dniu 24 marca 1964 r.

Orzeczeniem Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w B. z 7 stycznia 2009 r. odwołująca się została zaliczona do lekkiego stopnia niepełnosprawności, który datuje się od 20 listopada 2008 r. Następnie orzeczeniem z dnia 14 lipca 2010 r. została zaliczona do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Ustalony stopień niepełnosprawności datuje się od 15 czerwca 2010 r. W dniu 23 lipca 2010 r. ubezpieczona złożyła wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Orzeczeniem Lekarza Orzecznika z dnia 14 września 2010 r. stwierdzono, iż odwołująca się jest osobą częściowo niezdolną do pracy do dnia 30 września 2013 r., a niezdolność do pracy powstała po dniu 4 czerwca 2008 r. Po przywróceniu ubezpieczonej terminu do wniesienia sprzeciwu orzeczeniem Komisji Lekarskiej z dnia 3 listopada 2010 r. ustalono, iż odwołująca się jest zdolna do pracy.

W toku postępowania Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii dwóch biegłych lekarzy o specjalnościach: ortopeda i neurolog, którzy po badaniu stwierdzili u odwołującej się: chorobę zwyrodnieniowo - dyskopatyczną kręgosłupa oraz rwę barkową prawostronną w wywiadzie. Jednocześnie orzekli, że wyżej opisane schorzenia nie eliminują jej spośród osób zdolnych do pracy. Z uwagi na zastrzeżenia odwołującej się do powyższej opinii Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy, którzy podtrzymali ocenę stanu zdrowia wyrażoną dotychczas. Na skutek ponownego zanegowania przez powódkę wniosków wynikających z opinii biegłych Sąd Okręgowy dopuścił dowód z ustnej opinii biegłego neurologa, który po przesłuchaniu w toku rozprawy sądowej stwierdził, że powódka jest zdolna do pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego opinie biegłych w pełni zasługują na wiarę. Osoby sporządzające opinie posiadają wiedzę

specjalistyczną w oparciu o którą formułują swe wnioski, a ich specjalności odpowiadają schorzeniom na które skarży się ubezpieczona. Nadto, przy opracowywaniu dowodu zapoznali się z dokumentacją lekarską odwołującej się, jak też dokonali badania ubiegającej się o świadczenie. Powyższe okoliczności, zdaniem Sądu Okręgowego, pozwoliły na ustalenie, że ubezpieczona jest zdolna do pracy, albowiem rozpoznane schorzenia nie ograniczają jej zdolności do zarobkowania. W przedmiotowej sprawie biegli rozpoznali schorzenia u wnioskodawczynie, które w ich ocenie nie ograniczają zdolności do zarobkowania. Na powyższą okoliczność przedstawili, iż u powódki brak jest obiektywnych objawów uszkodzenia korzeni nerwowych, jak też nie stwierdzono uszkodzenia centralnego układu nerwowego. Jednocześnie biegli zauważyli zmiany dyskopatyczne w odcinku szyjnym, które nie powodują obecnie długotrwałej niezdolności do pracy. Stanowisko biegłych nie uległo zmianie po analizie dokumentacji lekarskiej przedstawionej w toku postępowania. Biegli zwrócili uwagę, że w epikryzie karty informacyjnej zamieszczono wzmiankę o niewielkim ograniczeniu ruchomości odcinka szyjnego kręgosłupa z dyskretnymi objawami korzeniowymi prawostronnymi bez objawów ubytkowych. W odcinku lędźwiowym ruchy zachowane bez objawów korzeniowych i ubytkowych. W toku rozprawy biegły neurolog złożył ustną opinię, w której wyjaśnił mechanizm powstawania dolegliwości i wyjaśnił poszczególne etapy schorzeń dyskopatycznych. Zwrócił uwagę, iż zmiany zaznaczone w opisie radiologicznym oraz niespójne skargi wnioskodawczynie nie świadczą o niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej. Przedstawione przez biegłego stanowisko pozostaje w zgodzie z zasadami doświadczenia życiowego. O niezdolności do pracy nie świadczy zamiar poddania się operacji, czy też wskazania medyczne do takiego zabiegu. Jeśli powódka zdecyduje się na zabieg, to po jego wykonaniu będzie mogła ponownie złożyć wniosek o rentę, co pozwoli na ponowną ocenę jej stanu zdrowia. Również przyjmowanie leków nie oznacza niezdolności do pracy, zaś badanie MRI jest badaniem dodatkowym, opisanym od strony radiologicznej. Reasumując, w ocenie biegłego wymienione schorzenia znajdują się na takim stadium rozwoju, iż nie ograniczają zdolności do pracy wnioskodawczym. Okoliczność, że powódka nie zgadza się z treścią opinii nie uzasadnia dopuszczenia kolejnego dowodu. Sąd

Okręgowy stwierdził, że skoro powódka jest zdolna do pracy, to nie zachodzi konieczność badania pozostałych okoliczności uprawniających do świadczenia rentowego.

Powyższy wyrok w całości zaskarżyła H. K.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 14 września 2011 r., oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w niniejszej sprawie ocena stanu zdrowia H. K. została dokonana przez zespół biegłych lekarzy składający się ze specjalistów z zakresu neurologii i ortopedii. Opiniujący w sprawie biegli byli zgodni co do aktualnej zdolności do pracy zarobkowej wnioskodawczynie. Biegli uznali wnioskodawczynię za zdolną do pracy. Wnioski takie biegli podtrzymali również w opinii uzupełniającej i uzupełniającej opinii ustnej biegłego neurologa.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie przez Sąd pierwszej instancji wykazało, że stan zdrowia H. K. nie uzasadnia przyznania jej prawa do renty. Wnioskodawczynie, jak prawidłowo wywiódł Sąd Okręgowy, jest zdolna do pracy. Apelująca z zawodu jest fryzjerem i pracuje - jak wskazała w piśmie procesowym z dnia 13 kwietnia 2011 r. - na 1/8 etatu „jako opiekunka osoby chodzącej niepełnosprawnej I grupy inwalidzkiej”.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił ustalenia i wnioski zawarte w sporządzonych przez biegłych opiniach (w tym w opiniach uzupełniających i ustnych) jako fachowe i należycie uzasadnione. Biegli w sposób zgodny i niebudzący wątpliwości stwierdzili, że H. K. jest zdolna do pracy zarobkowej zgodnie z kwalifikacjami. Z tych względów - uznając, że sporządzone w sprawie opinie znajdują potwierdzenie w dokumentacji medycznej zgromadzonej w sprawie – Sąd stwierdził, iż opinie biegłych odpowiadają rzeczywistemu stanowi zdrowia wnioskodawczynie. Opinie zostały poprzedzone badaniami podmiotowo-przedmiotowymi, analizą dokumentacji lekarskiej oraz licznymi uwagami zgłaszanymi przez wnioskodawczynię w toku postępowania. Również dobór biegłych lekarzy był właściwy, zgodny ze wszystkimi zgłoszonymi schorzeniami, na jakie cierpi wnioskodawczynie. W konsekwencji wnioski sformułowane przez biegłych we wskazanych wyżej opiniach pozwalały na zajęcie ostatecznego stanowiska w sprawie.

Sąd drugiej instancji uznał, że kwestionowana w apelacji ocena stanu zdrowia wnioskodawczynie „stanowi polemikę z prawidłowymi ustaleniami biegłych zawartymi w opiniach”. Biegli zbadali wnioskodawczynię, przeanalizowali zgromadzoną w aktach sprawy dokumentację lekarską, w tym złożoną przez wnioskodawczynię w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, jak również wyjaśnili w sposób przekonujący zajęte stanowisko w przedmiocie oceny stanu zdrowia wnioskodawczynie. Apelująca nie złożyła przy tym żadnych dowodów, które rzutowałyby na nietrafność dokonanej przez biegłych oceny stanu zdrowia. Dlatego też, w ocenie Sądu drugiej instancji, wobec wyczerpującego postępowania dowodowego, nie istniały podstawy do dopuszczenia dowodu z kolejnych opinii biegłych lekarzy sądowych. W szczególności nie ma uzasadnienia wniosek o powołanie kolejnego biegłego jedynie w sytuacji, gdy już złożona opinia jest niekorzystna dla strony, tak jak uczyniła to wnioskodawczynie poprzez przywołanie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 września 2010 r. W tym miejscu Sąd drugiej instancji podkreślił, że podstawą wydania przez organ rentowy decyzji z dnia 23 listopada 2010 r. nie było orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 14 września 2010 r., ale orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 3 listopada 2010 r. „Orzeczenie komisji lekarskiej wydane zostało na skutek sprzeciwu apelującej od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS i skutkowało wyeliminowaniem z obrotu prawnego orzeczenia lekarza orzecznika ZUS”. Jedynie zatem orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 3 listopada 2010 r. stanowiło podstawę wydania zaskarżonej decyzji i z tego względu zakreślało przedmiot sądowego postępowania dowodowego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na jednoznaczne ustalenie, że aktualny stan zdrowia wnioskodawczynie nie czyni jej niezdolną do pracy. Istnienie schorzeń w stopniu, jak to ustalono przed Sądem, niepowodującym niezdolności do pracy, nie uprawnia do renty.

W ocenie Sądu Apelacyjnego oceny stanu zdrowia wnioskodawczym w dacie wydania zaskarżonej decyzji nie zmienia okazana Sądowi Apelacyjnemu w toku postępowania apelacyjnego dokumentacja medyczna. „Okoliczności te potwierdzają jedynie istnienie schorzeń rozpoznanych przez biegłych lekarzy”. Ponieważ zaskarżona decyzja została wydana 23 listopada 2010 r., dlatego po

wystąpieniu pogorszenia stanu zdrowia - po tej dacie, np. w trakcie postępowania apelacyjnego - wnioskodawczyni może wystąpić do organu rentowego z nowym wnioskiem o rentę.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony skargą kasacyjną wniesioną przez ubezpieczoną, w której zarzucono: 1) naruszenie prawa materialnego poprzez „- błędną wykładnię art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353) poprzez uznanie, iż skarżąca nie spełnia przesłanek wskazanych w art. 57 tejże ustawy, mimo iż w przedmiotowym postępowaniu występowały wszelkie przesłanki do innej interpretacji w/w przepisu co spowodowałoby uznanie H. K. za niezdolną do pracy i wiązałoby się z przyznaniem świadczenia z tego tytułu.

- brakiem zastosowania art. 4 ust 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (t. j. Dz. U. Nr 127, poz. 721) w związku z błędną wykładnią art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353) polegającą na przyjęciu, iż brak jest podstaw do zaliczenia skarżącej o grona osób nawet częściowo niezdolnych do pracy zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami w rozumieniu art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z FUS mimo, iż wobec odwołującej się orzeczono umiarkowany stopień niepełnosprawności.

2) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy:

- art. 233 § 1 w związku z art. 378 KPC i art. 382 KPC, przez dokonanie oceny zebranego materiału dowodowego z przekroczeniem granic swobodnej oceny, poprzez nieuwzględnienie podniesionej przez odwołującą kwestii posiadania orzeczonej w stopniu umiarkowanym niepełnosprawności, w związku z czym stwierdzono, że odwołująca nie spełnia przesłanek opisanych w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353) uprawniających ją do nabycia świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy.

- art. 328 § 2 KPC w związku z art. 233 § 1 KPC poprzez sporządzenie uzasadnienia w sposób sprzeczny z powołanym przepisem, tj. przy dokonywaniu ustaleń faktycznych Sąd powołał się na część materiału dowodowego”.

Wskazując na powyższe wniesiono o: 1) przyjęcie do rozpoznania i uwzględnienie skargi kasacyjnej; 2) uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości, uwzględnienie apelacji odwołującej oraz uwzględnienie odwołania i przyznanie świadczenia, tj. prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy; 3) zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującej kosztów sądowych wywołanych skargą kasacyjną, a także kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika z urzędu według norm przepisanych; ewentualnie o 1) przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej, uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania wywołanych skargą kasacyjną oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy w zakresie zarzutów naruszenia prawa materialnego. Nie są natomiast uzasadnione zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 i art. 382 k.p.c. nie może być uwzględniony z tego względu, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Przepis art. 233 § 1 k.p.c. wprost odnosi się do oceny dowodów dokonywanej przez sąd według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Drugi zarzut naruszenia przepisów postępowania został odniesiony do art. 328 § 2 k.p.c. (w związku z art. 233 § 1 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej jedynie w tych wyjątkowych przypadkach, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia obarczone jest takimi wadami, że niemożliwe jest dokonanie kontroli kasacyjnej. Ten pogląd oparty jest na spostrzeżeniu, że w przepisie art. 328 § 2 k.p.c. została uregulowana konieczna

zawartość uzasadnienia wyroku, sporządzanego – co oczywiste – po jego wydaniu. Zatem naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zasadzie nie może mieć wpływu na wynik sprawy a taki skutek uchybienia przepisom postępowania jest konieczny dla przyjęcia zasadności podstawy skargi kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Z nowszych orzeczeń Sądu Najwyższego poruszających tę kwestię tytułem przykładu można wymienić wyroki: z 2 czerwca 2011 r. (I CSK 581/10, LEX nr 950715), z 6 lipca 2011 r. (I CSK 67/11, LEX nr 970061), z 18 października 2011 r. (II UK 51/11, LEX nr 1110977) i z 15 grudnia 2011 r. (II PK 80/11, LEX nr 1163328).

Uzasadnione są natomiast podstawy skargi odnoszące do naruszenia prawa materialnego.

W art. 57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wśród przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wymieniona została niezdolność do pracy. Niezdolna do pracy, w myśl definicji z art. 12 tej ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność pracy zarobkowej powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu (art. 12 ust. 1). Częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Lekarz orzecznik ZUS stwierdził u wnioskodawczynie tę postać niezdolności do pracy, jednakże komisja lekarska nie stwierdziła niezdolności do pracy. W tym samym czasie wnioskodawczynie została zaliczona do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.), do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego niejednokrotnie rozważano ewentualny wpływ orzeczeń o niepełnosprawności na ustalenie niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach. Analiza tych orzeczeń (zwłaszcza wyroków z 11 lutego 2005 r., I UK

177/04 OSNP z 2005 r. nr 18, poz. 290, z 11 marca 2008, I UK 286/07 OSNP 2009 nr 13-14, poz. 178 i z 17 lutego 2009 r., I UK 233/08, LEX nr 736713) prowadzi do wniosku, że orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie przesądza o ustaleniu niezdolności do pracy w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach (a także w rozumieniu ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.). W orzecznictwie zwraca się uwagę na odmienną celów i przesłanek ustalenia stopnia niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Nie można jednakże ignorować orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności przy ustalaniu spełnienia (niespełnienia) przesłanki niezdolności do pracy koniecznej dla nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. O ile bowiem w przypadku lekkiego stopnia niepełnosprawności chodzi o osobę o obniżonej zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, o tyle stwierdzenie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wiąże się ze stwierdzeniem niezdolności do pracy albo zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymaganiem pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Stwierdzenie zdolności do pracy w rozumieniu ustawy emerytalnej w przypadku osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności musi być zatem poprzedzone dokonaniem analizy orzeczenia o ustaleniu tego stopnia niepełnosprawności i jego przesłanek. Nie jest wykluczone wyjaśnienie przyczyn odmienności oceny niezdolności do pracy ale taka odmienną winna być przekonująco uzasadniona. Tymczasem w zaskarżonym orzeczeniu zabrakło odniesienia się do ustalonego orzeczenia w przedmiocie stopnia niepełnosprawności. Orzeczenie to nie wywiera bezpośredniego wpływu na ustalenie niezdolności do pracy koniecznej dla przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Powinno być jednak wzięte pod rozwagę w trakcie prowadzenia postępowania dowodowego i przy dokonywaniu ustaleń faktycznych koniecznych do poprawnego stosowania prawa materialnego, w tym przypadku art. 57 w związku z art. 12 ustawy o emeryturach i rentach. Ponieważ takiej analizy zabrakło w zaskarżonym wyroku, skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.